

ZWANGEREN EN ONGEBOREN KIND IN KWETSBARE SITUATIE

GEBUIK BIJ
ELKE VORM VAN
HUISELIJK GEWELD
EN KINDER-
MISHANDELING
DE MELDCODE!

WIE ZIJN KWETSBARE ZWANGEREN?

Zwangeren in kwetsbare situaties hebben verhoogd risico op gezondheidsschade voor zichzelf en ongeboren kind; op een slechte zwangerschapstkomst en op mishandeling en verwaarlozing van het kind. Een slechte start van een baby werkt levenslang door. Ongunstige opgroei-omstandigheden voor kinderen kunnen al in de zwangerschap worden gesignaleerd en betreffen zowel gedrag en leefstijl van de zwangere als die van de (ex)partner of mede-opvoeder.

SIGNALLEN EN RISICOFACTOREN

- Partnergeweld voorafgaand aan en gedurende de zwangerschap.
- Ervaringen van aanstaande ouder(s) met kindermishandeling (waaronder seksueel misbruik) in de eigen jeugd.
- Ondertoezichtstelling (OTS) van een eerder kind.
- Psychiatrische problemen bij aanstaande ouders en/of Licht Verstandelijke Beperking (LVB).
- (Postnatale) depressie.
- Roken, alcohol- en drugsgebruik tijdens de zwangerschap.
- Alcohol- en drugsmisbruik bij de partner/mede-opvoeder.
- Onbedoelde zwangerschap.
- Tienerzwangerschappen <https://www.ncj.nl/voorzorg/>
- Laagopgeleid en alleenstaand.
- Vroeggeboorte en laag geboortegewicht.
- Negatieve opvattingen over ongeboren kind en/of eerdere kinderen.
- Niet of laat in zorg komen, therapie-ontrouw, vaak afspraak afzeggen of niet verschijnen, onvoldoende zelfzorg.

- Problemen en stress op meerdere levensgebieden ('multiproblematiek'): huisvesting, financiële problemen en schulden, werkloosheid, onverzekerd zijn, criminaliteit, geweld in het gezin, geen of niet-helpend sociaal netwerk.

SIGNALEREN

- *Verloskundige zorgverleners*: screenen o.b.v. de anamnese en [ALPHA-NL](#), [R4U](#) of [Mind2Care](#).
- *Kraamzorg: GIZ Kraamzorg*; gebruik de [TNO Checklist Vroegsignalering](#) in de kraamtijd.
- *Jeugdgezondheidszorg*: in reguliere contactmomenten; Prenatale Huisbezoeken Jeugdverpleegkundige (PHB-JGZ) en/of: [\(Pre\)SPARK](#), [GIZ](#), [SamenStarten](#).
- *Iedereen*: doe de [Kindcheck](#), bespreek je zorgen met de aanstaande ouders, bespreek in MDO (multidisciplinair overleg), overleg met [Veilig Thuis](#).

HULP TIJDENS DE ZWANGERSCHAP

Brede doelgroep:

- Prenatale Huisbezoeken Jeugdverpleegkundige (PHB-JGZ).
- (Prenataal) Stevig Ouderschap.
- Sociaal wijkteam (praktische hulp op alle leefdoeinen, lichte opvoedingsondersteuning, toegang specialistische hulp).
- Andere afspraken in [Verloskundig SamenwerkingsVerband \(VSV\)](#).

FEITEN EN CIJFERS

- Vanaf het moment dat vrouwen wisten dat ze zwanger waren, drinkt 2,6% van hen alcohol. (Monitor Middelengebruik en Zwangerschap 2021, Trimbosinstituut)
- Tijdens de zwangerschap rookt 8% van alle vrouwen op enig moment en 4,8% rookt gedurende de hele zwangerschap. Onder zwangeren tot 24 jaar en onder lager opgeleide zwangeren is dit het hoogst (Monitor Middelengebruik en Zwangerschap 2021, Trimbosinstituut)
- 2% van de Nederlandse zwangeren (23.000) ervaart tijdens of na de zwangerschap een depressieve stoornis (Trimbosinstituut).
- in 2020 telde Nederland 1643 tienermoeders (< 20 jaar) (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2020).

ADVIES / MELDEN

Voor advies, melden en/of doorverwijzing naar opvang en/of andere hulp, bel:

- [Veilig Thuis](#): 0800 20 00
- Bij acuut gevaar: 112

ZWANGEREN EN ONGEBOREN KIND IN KWETSBARE SITUATIE

Specifiek:

- www.voorzorg.info
- (Jeugd-)GGZ, Verslavingszorg, plegerbehandeling
- POP-poli (Psychiatrie, Obstetrie en Pediatrie): begeleiding zwangerschap in relatie tot psychiatrie
- Laagdrempelige opvoedondersteuning door vrijwilligers (bijv. HomeStart, MIM) programma's voor bijvoorbeeld tienermoeders, LVB-ouders, ouders met psychiatrische problematiek.

• AANDACHTSPUNTEN

- Soms is een kinder-beschermingsmaatregel (ondertoezichtstelling (OTS) of uithuisplaatsing (MUHP)) rond de geboorte nodig. Zie protocol 'Samenwerken bij Kinderbeschermings-maatregelen rond de geboorte'
- Bij suicidaliteit en verslaving aan harddrugs is opname op grond van de Wet BOPZ mogelijk. In geval van wilsonbekwaamheid kan bij de rechter mentorschap of curatele worden aangevraagd.
- (Anoniem) advies vragen bij [Veilig Thuis](http://VeiligThuis.nl) kan gedurende de gehele zwangerschap, vraag desgewenst naar de vertrouwensarts. Acute en structurele onveiligheid en niet meewerken aan hulp kunnen reden zijn om te melden.

MEER INFORMATIE

Zie de bronnen en:

- www.fiom.nl
- www.tienermoeders.nl

BRONNEN ZWANGEREN EN ONGEBOREN KIND IN KWETSBARE SITUATIE

Dit bestand geeft een overzicht van organisaties die betrokken zijn geweest bij de ontwikkeling van de bijbehorende factsheet en van beschikbare achtergrondinformatie (bronnen).

BETROKKEN ORGANISATIES

Bij het maken van deze factsheet hebben de volgende organisaties input geleverd:

- Veilig Thuis, Anne-Marie Raat, vertrouwensarts
- TNO, Remy Vink, remy.vink@tno.nl
- Erasmus MC / Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie (NVOG), Hans J. Duvekot

BRONNEN

websites

- [Veilig Thuis](http://VeiligThuis.nl)
- www.voorzorg.info
- www.tienermoeders.nl
- www.nunietzwanger.nl
- www.RSJ.nl (advies prenatale kinderbescherming en de rol van de overheid, juni 2015)
- www.kinderbescherming.nl (Informatieblad Bescherming nog niet geboren kinderen en voorkomen kwetsbare zwangerschappen. Raad voor de Kinderbescherming, januari 2017)
- www.TNO.nl (De eerste duizend dagen)
- www.NVAVG.nl (Handreiking kinderwens en anticonceptie bij mensen met een verstandelijke beperking. Oktober 2016)
- www.fiom.nl en www.siriz.nl (hulp bij onbedoelde zwangerschap)
- www.lkpz.nl (Kenniscentrum Psychiatrie en zwangerschap)

- www.trimbos.nl
- [ALPHA-NL](http://ALPHA-NL.nl)
- [R4U](http://R4U.nl)
- [Mind2Care](http://Mind2Care.nl)
- [TNO Checklist Vroegsignalering](http://TNO.nl)
- [Verloskundig SamenwerkingsVerband](http://VerloskundigSamenwerkingsVerband.nl)
- [\(Pre\)SPARK](http://(Pre)SPARK.nl)
- [GIZ](http://GIZ.nl)
- [SamenStarten](http://SamenStarten.nl)
- [Kindcheck](http://Kindcheck.nl)
- [Nji: cijfers over tienermoeders](http://Nji.nl)
- [TNO over roken](http://TNO.nl)
- [TNO over alcoholgebruik](http://TNO.nl)

publicaties

- Ahmadabadi, Z. e.a. (2018) Maternal intimate partner violence victimization and child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 23-33
- Austin, A. e.a. (2018) Using time-to-event analysis to identify preconception and prenatal predictors of child protective services contact. *Child Abuse & Neglect*, 83-91
- Chen, H. e.a. (2018) Prenatal smoking and post partum depression: a meta-analysis. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology*, 1-9
- Guterman, K., (2015) Unintended pregnancy as a predictor of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 160-169
- Hafekost, K. e.a. (2017) Maternal alcohol use disorder and subsequent child protection contact: A record-linkage population cohort study. *Child Abuse & Neglect*, 206-214
- Huizink, A.C. (2013) Prenatal cannabis exposure and infant

outcomes: Overview of studies. *Prog Neuro-Psychopharmacol Biol Psychiatry* 2013

- Lambregtse-Van den Berg, M., Kamp, I. van, Wennink, H. (red.) Handboek psychiatrie en zwangerschap. ISBN 9789058982698. Utrecht. Uitgeverij De Tijdstream (2015)
- Mejdoubi, J., Heijkant, S.C.C.M., van den, Struijf, E., Leerdam, J.M., van, HiraSing, R.A., Crijnen, A.M. (2013) Risicofactoren voor kindermishandeling bij jonge hoogrisicozwangeren: design van het VoorZorg onderzoek. *Tijdschrift voor Jeugdgezondheidszorg*, pp 26-31
- Prindle, P. e.a Prenatal substance exposure diagnosed at birth and infant involvement with child protective services. *Child Abuse & Neglect* 2018, 75-83
- Steegers, E. (2017) Sociale verloskunde: gelijke kansen op een gezonde start. *Ned Tijdschr Geneesk*;161: 1-4
- Taylor, J. & A. Lazenbatt (2014) *Child Maltreatment and High Risk Families*, Dunedin Academic Press, Edinburgh. ISBN 978-1-78046-031-4
- VWS, Actieprogramma Kansrijke Start, september 2018. Den Haag. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- Wall-Wieler, E. e.a. (2018) Predictors of having a first child taken into care at birth: a population based retrospective cohort study. *Child Abuse & Neglect*, 1-9
- Wewerinke, A., Honig, A., Heres, M.H.B., en Wennink, J.M.B. Psychiatrische stoornissen bij zwangeren en kraamvrouwen. *Ned Tijdschr Geneesk*. 2006;150:294-8.